

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt III. (a) Gregorius IX.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

tate concedimus, quatenus ea que taliter alienata revocare. Suprà probavi in cap. 4. §. de rebus reperiatis, valeas appellatione postposita legitime Eccles.

CAPVT III.

(a) Gregorius IX.

Precarium utendum conceditur, quamdiu patitur qui concessit: solvitur quoque obitu ejus, cui concessum est, non etiam concedentis: aut cum ipsum alienari contingit alicui hoc revocare volenti: quia per conventionem hujusmodi non licet rem alienam invito domino possideri. Porro (b) precaria, quæ quandoque de Ecclesiarum possessionibus fieri solent, non sunt pro voluntate concedentium revocanda.

NOTÆ.

(a) **G**regorius.] Qui præsentem constitutionem ex visceribus juris Calarei in hoc tractatu de precario depromptit proprio motu, absque ulla consultatione, quod jam sæpe sæpius notavi in eodem Pontifice.

(b) **Precaria**] De quibus egi in c. 1. §. 2. hoc tit.

COMMENTARIUM.

EX hoc textu talis deducitur disputanda assertio: Precarium solvitur revocatione concedentis, seu rei alienatione, & morte ejus, cui concessum est, non vero morte concedentis. Probant eam textus in l. 2. vers. est enim, l. quasitum 8. §. quod à Terio, l. cum precario 12. §. ultimum ff. hoc tit. l. quacunque 13. §. 1. ff. de public. l. si servus 22. §. 1. ff. de nox. alib. Illustrant ultra congestos in præsentem Barbofa in collect. §. select. ad hunc textum, Garantiã in præsentem, Hothomanus, Brissonius, & Verrucius de verb. sign. verbo Precarium, Cujacius lib. 4. obs. cap. 7. Covar. lib. 3. variar. cap. 15. ubi Ufelius, & Fatias, Faber decad. 77. error. 1. Olvaldus lib. 14. Donel. cap. 34. l. iura C. Richard. in §. actionum, quest. 1. num. 30. Insit. de action. Petrus Gregorius lib. 3. part. 1. tit. 7. Bocerius tom. 1. c. 1. §. 2. disput. 9. Gibalini de usuris lib. 1. cap. 5. art. 1. Corvinus lib. 2. ad hor. tit. 42. Duarenus ad ut. de precar.

Sed pro dubitandi ratione in hanc assertionem ita insurgo; Si precarium revocatione concedentis finiretur, posset revocari omni tempore, & statim ac concessa res precario est, & postea: sed non potest revocari statim, l. in commodato, §. sicut autem, ff. commodati, docent Covar. lib. 3. variar. cap. 15. num. 6. Gibalini supra, num. 1. Igitur ad libitum concedentis revocari non potest. Augetur hæc difficultas, primo ex eo, nam si ex natura precarii proveniret, ut revocatione finiretur, non vero morte concedentis, sequeretur ut pactum in contrarium, in initium contra ejus essentiam, & substantiam non valeret, ut late probat Antonius Faber decad. 77. errore 3. Covar. in 4. p. 2. cap. 23. §. 1. num. 23. Molina lib. 4. de primog. cap. 2. à num. 40. Rodriguez de annuo reddit. lib. 2. quest. 1. ex num. 22. Pinellus lib. 2. select. cap. 12. num. 6. Larreatigui lib. 2. select. cap. 5. num. 3. Sed valet pactum, quo conceditur precarium ad certum tempus, veluti ad mensem, l. in rebus, §. ult. l. cum precario, ff. de precario, & pactum, utro-

gans rebus utatur quousque concedens velit; quo casu finitur precarium morte concedentis, l. 4. ff. locati. Igitur ex natura precarii non provenit, ut revocatione finiretur, non autem morte concedentis. Deinde illa pars præsentis assertionis, ubi docetur, morte rogantis precarium finire, nec ad hæredes transire, difficius reddenti ex l. penult. ff. hoc tit. ubi docetur, ad hæredes rogantis precarium transire: ergo non rectè in præsentem docetur, precarium morte rogantis finire.

Quibus difficultatibus minime obstantibus præsens Gregorii constitutio vera est, in cujus precarium serie Gregorius IX, totam & universam precarii materiam mirã brevitate complectitur: Et ut eam exponamus, sciendum est, precarium tunc celebrari, cum precibus aliquid petenti utendum conceditur, quamdiu qui concessit, patietur, hoc est, non revocaverit, l. 1. ff. hoc titulo, Paulus lib. 5. sentent. tit. 6. quã diffinitione rectè pensatã agnoscuntur omnes differentia, quæ versantur inter hoc negotium & donationem, com. modatumque, quas latius prosequuntur supra relati, & Cujacius lib. 4. observ. cap. 7. & lib. 23. cap. 27. Duarenus lib. 1. disput. cap. 14. Faber Decad. 4. error. 9. Donellus lib. 14. comment. cap. 34. Institutarii in §. iura, Insit. quibus modis re contrahitur. Non tamen leve inter juris Interpretes dissidium est, an precarium verè & propriè dictum contractus sit: Et sanè cum Ulpianus in l. contractus 25. ff. de reg. jur. disertè precarium in numero contractuum, & in specie eorum, qui dolum malum dumtaxat recipiunt, referat, nonnulli contractum esse innominatum docuerunt, ut Donellus lib. 14. comment. cap. 34. Wesembach. ad titulum de precario, num. 2. Treutler, volum. 1. disput. 24. thesi 5. littera C. qui moventur sequentibus juris fundamentis. Primò, quia ex precario datur actio præscriptis verbis, quæ propria est contractuum innominatorum, l. 2. §. 2. in fine, l. duo 19. §. final. ff. de precario: probat Oroz lib. 3. de apicibus iuris, cap. 1. num. 13. Secundò, quia in precario civile negotium geritur, cum præcedat conventio, ut is, qui rogavit, re uteretur pro voluntate concedentis, & eã revocatã, ipsam rem restituat. Deinde quia precarium proximè accedit ad casum illi, do ut facias; videlicet, do tibi rem, ut cum mihi libuerit, eandem restituas: igitur pro contractu innominato habetur. Alii agnoscunt duo precarii genera, unum merè gratuitum, ob puras preces concessum, nec tempus, nec modum, finemve recipiens, ex quo cum nulla actio civilis datur

1.
Conclusio
traditur &
probatur.

2.
Impugnatur
tradita
assertio.

detur, contractus non est, de quo agi volunt in l. interdictionum 14. ff. de precario: alterum verò, quod modum quidem, & finem habet, de quo accipiuntur textus in l. si debitor 11. l. ea qua 20. ff. de precario; ex eoque putant oriri actionem præscriptis verbis, quia etsi contractus nominatus non sit, tamen ad instar donationis quandoque per contractum innominatum celebratur, exemplo legis ultimar, C. de rerum permut. l. dictam 8. C. de conduct. ob caus. Sed rectius docuerunt Gilbertus Regius lib. 1. enantioph. cap. 10. Cujacius lib. 4. observ. cap. 7. & lib. 23. cap. 21. & ad tit. C. de precar. & in notis ad Paulum lib. 5. sentent. tit. 6. Bronchorst centur. 1. assert. 74. Osvaldus lib. 14. Donel. cap. 34. littera B. Bocerus ad l. contractuum 23. cap. 4. num. 23. & clas. 2. disput. 9. thes. 34. D. Ioseph de Retes lib. 2. opusc. sect. 1. cap. 5. num. 20. Vichius de possess. duor. quest. 6. per totam. precarium propriè dictum contractum non esse, sed potiùs naturam donationis, seu commodati sapere. Movenitur primò ex l. interdictionum 14. ff. hoc tit. ubi Paulus testatur, ex precario nullam actionem civilem dari; quia magis ad donationem, & beneficium caulam, quam ad negotii contracti cognitionem spectat: nec natura contractuum conveniens est, ut negotium pendeat ex libera alterius voluntate, l. in commodato 17. §. sicut 3. ff. commodati: quare forsitan in serie Pandectarum ponitur titulus de precario, longè à materia contractuum, ut observavit Bachovius ad Treutl. volum. 1. disput. 24. thes. 5. littera C. Secundò ex l. eum qui 14. §. is qui precario, ff. de furtis, ubi Paulus eam sui responsi rationem reddit, quia ex precario nulla civilis actio datur: & rationem hujus rationis reddit, quia simile donato precarium est; quam similitudinem Ulpianus latius docet in l. 2. §. 2. ff. de precario, dum ait, naturam æquum esse tamdiu te liberalitate mea uti, quandiu ego velim; & ut possim revocare cum mutavero voluntatem, quod natura contractuum non convenit. Tertio ex lege questum 8. §. final. ff. hoc tit. ubi docet Ulpianus, heredem ejus, qui precariò rogavit, ex dolo defuncti tantum teneri, quatenus ad eum pervenit, cum certum sit actiones ex contractibus venientes, licet delictum defuncti in eis veretur, in solidum contra heredes dari, l. ex depositis 12. l. ex contractibus 49. ff. de obl. & act. Quarto, quia precario diffinitio contractus non convenit, sive sequamur diffinitionem Ulpiani relata in l. Labeo 19. ff. de v. s. sive Cujacii in l. juris 7. ff. de pactis, sive communem illam, juxta quam contractus est conventio super negotio civili obligationem producens, cum in precario nullum civile negotium detur, aut obligatio reciproca nascatur. Tandem quia si precarium contractus esse, vel nominatus, vel innominatus diceretur: sed nequit esse nominatus, quia speciali aliquo nomine demonstrari non valet, sed tantum generali verbo, exemplo permutationis, ut probat Donellus lib. 14. comment. cap. 34. Nec etiam contractus innominatus est, quia ad nullam speciem eorundem commodè referri potest: & de casibus do ut des, & facio ut des, satis notum est: de alia verò specie, videlicet, do ut facias, licet Treutlerus volum. 1. disput. 24. thes. 5. littera C. velit precarium ad eam accedere, quia do tibi rem, ut cum libuerit, mihi eam restituas; & Bocerus in

dicta l. contractus, cap. 4. num. 26. existimet precarium spectare ad casum illum, facio ut facias, hoc sensu: Concedo tibi hanc rem, ut eam mihi quovis tempore repetenti restituas; rectè docuit Bachovius ubi supra, quod talis relatio sit impropria, quia nec precario concedere dare, nec restituere facere sit, prout ea verba in materia contractuum accipiuntur, argumento legis juris 7. §. 2. ff. de pact. l. naturales 5. in princip. & §. 1. ff. de præscript. verbis; siquidem dare ibidem significat dominium transferre; & facere est quid in vicem om pensionis pro eo quod datum est, perficere. Prosequitur Viccius dict. quest. 6. Nec hac sententiã retentiã obstant fundamenta contrariã. Non primum ex dicta l. contractus, de reg. jur. nam Ulpianus precarium ibi refert ratione similitudinis, quam habet cum commodato; nec precarium tanquam contractum retulit, sed tantum ex certo respectu, videlicet quia in precario similitet, ac in veris contractibus questio de dolo, culpave, quam exponebat, locum habere poterat. Nec etiam obstat, quod ex precario detur actio præscriptis verbis, quia omissis variis solutionibus, & distinctionibus, quas tradunt Donellus, & ibi Osvaldus dicto cap. 34. Jul. Pacius centur. 7. quest. 21. Gilbert. Regius dict. lib. 1. enantioph. cap. 10. Treutlerus dicta thes. 5. littera l. dicendum est, actionem præscriptis verbis in precario non dari, ex negotio gesto, sed ex bona fide, & bono, & æquo, constitutionibus hanc actionem proditam esse, quia iniquum foret, nullam civilem actionem dari ei, qui rem suam petenti precariò concesserat, ut docuerunt Cujacius ad tit. C. de precario, & lib. 4. obs. cap. 7. & in comment. ad Paulum lib. 5. sentent. tit. 6. Bocerus in dicta l. contractus, cap. 4. num. 23. Viccius dicta quest. 6. D. Iosephus de Retes lib. 2. opusc. sect. 1. cap. 5. num. 20. Nec obstat tertium fundamentum, siquidem omnino negamus, in precario negotium civile geri: nec contractus natura patitur, ut negotium gereretur, penderetque tantum à voluntate unius partis, ut fuse docet Viccius dicta quest. 6.

Materia precarii est qualibet res, sive mobilis, sive immobilis; nec non jura & servi-
 4. Ex precario
 tutes, l. precario, §. habere, ff. de precario. Sed an trans-
 statim hæsitatio occurrit, an qui rem precario rogatur pos-
 rogavit, eam possideat? Cujus questionis vera
 1. solutio petenda est ex natura ipsius precarii. Precari-
 carium enim, quod nec donatio, nec contractus
 verè, & propriè dici potest, sed potiùs de natura
 utriusque participat, simileque donationi,
 & commodato esse dicitur in l. 1. §. est & simili-
 le 3. l. interdictionum 14. §. is qui precario 11. ff. de
 furtis, juncto Treutlero volum. 1. disputat. 24.
 thes. 5. littera C. duplici modo constituitur. Pri-
 mò simpliciter, cum quis rogat tantum ut in
 possessione sit; secundò cum precibus illud addit,
 ut sibi possidere liceat. Priori modo si constitua-
 tur precarium, is qui simpliciter rogavit, ut in
 possessione sit tantum, rem precario concessam
 non possidet, sed possessio istius remanet penes
 dantem, qui eandem possidet suo animo, &
 alterius corpore, eodem planè modo, sicut per
 servum, colonum, inquilinum, procuratorem,
 eum apud quem rem deposuimus, qui commo-
 davimus, & alios quoscunque, qui alienæ pos-
 sessioni ministerium præstant, juxta legem quod
 mo 18. ff. de acquir. possess. possidemus; & hoc
 casu

casu certum est, eum qui precario rogavit, non possidere, *l. si quis ante 10. §. idem Pomponius, ff. de acquir. possess. l. si fur 32. §. ultim. ff. de usucap. l. 2. §. habere 3. l. 6. §. si qui rogavit 2. l. quatuor 8. l. cum precario 21. ff. de precario, l. 4. C. de his, qui a non domino, l. 2. C. de prescript. 30.* & hoc quidem iure optimo, cum enim precarium magnam cum commodato habeat affinitatem, *dist. l. 1. §. 3. ff. de precar. & utrumque usum rei ad alterum transferat, ea quidem differentiâ, ut in commodato usus cum certo modo, tempore, & sine prescribatur ab eo, qui beneficium tribuit, l. in commodato 17. §. sicut autem 3. ff. commodati; in precario autem usus tantum relinquitur, quando concedenti liberit, l. 2. §. & naturalem 2. ff. de precar. manifesti autem juris sit, quod commodatarius rem commodatam non possideat, *l. rei commodate 8. ff. commodati, l. officium 9. ff. de rei vindic. l. possideri 3. §. sed si is 20. ff. de acquir. vel amit. poss. quis non videt idem statuendum esse de eo, qui simpliciter rem precario rogavit, quique alias in re concessa minus iuris, quam commodatarius habet? A tenente enim precarium, quocumque tempore concedens mutaverit voluntatem, revocari potest; a commodatario autem ante finitum usum intemptivè rem petere, non officium tantum impedit, sed & suscepta obligatio inter dandum, accipiendumque, *dist. l. 17. §. 3.* Sin autem posteriori modo precarium constituitur, is qui rogavit, ut sibi possidere liceat, verè nanciscitur possessionem, sed naturalem tantum, ex qua non procedet usucapio, cum non possideat opinione domini, *l. si servus 22. §. si qui pignori 1. ff. de noxal. action. & eo casu precarium concedens, nullo modo, nec civiliter, nec naturaliter possidebit, §. retinenda 4. vers. nam uti possideris, l. in situ de interd. l. communi 7. §. inter praedones 4. ff. commun. divid. l. quacunque 13. §. interdum 1. ff. de public. in rem act. l. aut Praetor 2. §. habere 3. l. in rebus 4. §. meminisse 1. & §. idem qui, ultim. l. corie 6. §. Julianus 3. l. precario 9. l. cum precario 12. §. 1. l. 16. l. qui precario 17. & aliis locis pluribus, ff. de precar. l. Pomponius 13. §. si is qui 7. ff. de acquir. vel amit. poss. l. si precar. ff. commun. praedior. l. qui fundum 12. ff. quemadmod. servus. l. communis 7. §. inter 4. ff. commun. divid. l. si rem 29. l. cum & sortis 35. de pignorat. act. l. si quis ante 10. §. 1. & ultim. l. interdum 21. in princip. & §. ultimo, l. si aliquam 28. l. qui pignoris 36. ff. de acquir. possess. l. nunquam 31. §. si vi, ff. de usucap. l. sed & si vi 14. ff. de vi & vi armat. l. 1. §. ultim. §. uti possideris, l. 1. §. 2. ff. de iureo, l. si is qui 11. §. ego, ff. quod vi aut clam, l. 2. §. ultim. l. si debitor 11. ff. de precario, l. 3. C. de pact. inter empt. l. Julianus 13. §. possessionem 20. ff. de act. empti. Agnoverunt hoc discrimen rogandi precarium Cumanus in *dist. l. si quis ante 10. num. 2.* ubi Jafon num. 9. Duarens & Gitanius num. 3. Cujacius lib. 9. observo. cap. 33. Faber de error. decad. 77. error. 7. Fachineus lib. 3. contrav. cap. 16. Valentia lib. 1. illustr. tract. 2. cap. 3. num. 19. D. Ioseph de Retes lib. 1. opuscul. cap. 13. ubi exponit textum in *l. qui a servo 16. de obi. & act. Viccius de possess. duor. 2. p. num. 60.* Sed circa possessionem rei precario concessâ, duo adhuc sunt observanda. Primum, possessionem hanc, quamdiu concedens eam penes possidentem remanere patitur, iustam possessionem esse; hoc enim***

praedicatum eidem attribuitur in *dist. l. quacunque 3. §. interdum, ff. de public. l. si servus 22. §. si qui pignori, dist. l. communi 7. §. 4. l. Pomponius 13. §. si is qui 7.* Sed quia precarium Domino repetente, seclusâ omni morâ reddendum est, *l. 1. in princip. l. 2. §. 2. ff. de precario;* accidit, ut si non illico reddatur, possessio ea fiat injusta, quae etiam causa est cur saepe in iure possessio precaria conjugatur cum violenta, & clandestina, ut videre est in *l. si quis diuturno 10. in fine princip. ff. si servus vindicetur, dist. l. Pomponius 13. §. cum quis 1. ff. de acquir. possess. l. 1. in princip. §. perpetuo 5. §. quod ait 9. ff. uti possid. notarunt Viccius supra num. 61. Cujacius lib. 9. observo. cap. 33.* Secundum, quod licet qui precario concessit possessionem, non possideat, quia in rogantem eam transulit, tamen in omnibus effectibus creditur concedentem possidere; quare si uti capiebat qui precarium concessit, eo revocato jungitur possessio rogantis cum possessione concedentis, & utrumque tempus ad usucapiendum prodest, *dist. l. Pomponius 13. §. si qui precario, ff. de acquir. possess. l. de accessionibus 14. l. penult. ff. de divers. & tempor. quin immodicè quamdiu durat precarium, omnino concedens non possideat, nec possit uti accessione eius qui rogavit, nisi postquam recuperavit possessionem, dist. §. si qui precario, ubi Cujacius; tamen si interim impleatur tempus usucapione praescriptam, uti capiat qui concessit prodestque illi possessio rogantis, quemadmodum eundem ad effectum prodest possessio creditoris debitori uti capienti, *l. qui pignoris 36. ff. de acquir. possession. ut docent Accursus, Bartolus, Cumanus, Alexander, & Jafon in dist. l. Pomponius, §. si qui precario.**

Adhuc tamen hac distinctione retentâ, superest non levis difficultas ex *l. §. habet, §. cum qui ff. hoc titulo,* quem textum dum accipiunt Doctores de possessione ex voluntate concedentis trans lata, litteræ adaptari non potest, cum sequeretur exinde concedentem possessionem non retinere, quod est contra expressam sententiam Consilii ibi. Quare alii docent, textum illum esse accipiendum, quando simpliciter precarium datum est, quia eo casu tam concedens, quam rogans possident, non tamen in solidum, & eodem modo, ut eleganter ait Innocentius in cap. licet 9. de probat. sed diversis respectibus: quae sunt Sabinii sententia probata à Consilio ibi, & in specie iustae possessionis, probavit Ulpianus ex Trebatii sententia in *l. 3. ff. uti possidetis, & Julianus in l. 19. hoc tit. & refert Paulus in l. 3. §. ex contrario, ff. de acquir. possess. quibus locis ex Trebatii sententia Sabinus à Labeone non reprehenditur; sed tantum ratio quâ movebatur Trebatius, dum iustam, & injustam possessionem specificè differre exillimabat; cum tamen verius esset, unum tantum dati genus possidendi, utramque tamen possessionem accidentaliter differre; ut observat Duarens in *disto §. ex contrario, ibi,* quem Labeo reprehendit; aliter enim si sententiam Trebatii Labeo improbaret, non diceret quem, sed quos; cum Sabinus, & Trebatius in eadem essent sententia, ut constat ex *disto §. ex contrario.* Verum etsi hæc subtilis sit interpretatio, adhuc eâ omisâ, & aliâ Cujacii, qui libro 9. observo. cap. 32. asserit textum in *disto §. cum qui,* sumptum esse ex libris Pomponii, quos ille ad Sabinum scripsit, & prout de*

continere sententiam Sabinianorum, à qua Labeo, & ceteri Proculiani, immò & aliqui eorum, qui Sabinum sequebantur, discesserunt; quam Cujacii sententiam sequuntur Treuderus volum. 2. d. 1. ut. 2. 1. thesi 4. Bachovius ad ipsum: dicendum est cum Meyero, quem sequitur Viccius d. 1. a. 2. p. num. 65. in dicto §. 4. referri duos casus diverfos constituendi precarium, supra relatos; & priora quidem verba pertinere ad secundum modum precarii, cum quis precibus rogat, ut sibi possidere liceat, in quem transferri possessionem supra dixi; sequentibus verò verbis ad duci novam aliquam, & generaliore[m] quaestione[m] pertinentem vel ad primum casum, cum scilicet quis rogavit, ut sibi tantum in possessione esse liceat; vel certe si precarium simpliciter constitutum sit: & ita responderi ad allatam quaestione[m], ut intelligatur utrumque simul non possidere eodem casu: dicit enim Pomponius, Penes utrumque esse eum hominem, qui precario datus esset. Ubi plurimum inter se differunt, utrumque possidere, & rem penes utrumque esse; cum res non modo sit penes eum, qui possidet, l. penes te 63. ff. de v. s. sed etiam penes eum, qui tantum detinet. l. locum 3. §. si tabula 2. junctis l. 1. in principio ff. de tab. ex lib. l. qui legatorum 2. §. final. ff. pro herede. Penes eum est qui rogavit, quia rem detinet naturaliter absque animo sibi habendi: penes dominum, quia animo non discessit à possessione, id est, simpliciter rogatus, noluit eam in rogantem transferre, sed sibi eam retinere & per ipsum possidere. Quam Meyeri interpretationem ab impugnatoribus Bachovii defendit Viccius d. 1. a. 2. p. de possessione duorum, ad finem, licet aliter textum illum accipiat Hieronymus Oroz lib. 4. de iuribus juris, cap. 3. numero 3. & cap. 8. & cap. 10. num. 4.

Superest ut videamus, finito precario, quæ remedia competant domino ad rem ipsam recuperandam? Et sanè in hac parte ipsi Jurisconsulti sibi ipsi adversari videntur; nam Ulpianus in l. 2. vers. utaque, & ante eum Iulianus in l. duo 19. in fine, ff. hoc titulo, dilerè probant, duplici remedio succurrendum esse domino, nempe interdico de precario, & actione præscriptis verbis: cum enim Paulus expressè scribat in l. interdico 14. ff. hoc titulo, tantum interdico ei competere, negans ullam civilem actionem dari posse, omne remedium civile denegasse videtur. Sed pro vera conciliatione horum iurium, sciendum est, revocato precario non licere concedenti propriâ auctoritate rem suam invadere, heincedat in vitium violentiæ, ut docet Gregorius Lopez in l. 9. glof. 4. titul. 30. partit. 3. Quare necessarium fuit interdico de precario, ut celeriter per judicem fiat restitutio. Unde non rectè docuit Menochius de recuper. rem. 15. num. 55. rogantem defectum à concedente non habere interdico unde vi; quando enim est precarium possessionis, qui rogavit, habet illud interdico, ut quilibet justus, sive injustus possessor, l. 1. §. de iure 9. ff. de vi & vi. Ceterum si tantum usus concessus fuit, quia non datur possessio, & per consequens nec defectio, locum non habet illud interdico, d. l. 1. §. sive ito. Iuxta quam distinctionem accipiendus est textus in l. qui precario 17. ff. hoc titulo, junctis Cujacii lib. 5. observ. cap. 22. & lib. 9. cap. 33. Menochio de ressm. remed. 13. ex num. 38. Habet

etiam dominus nonnullas actiones ad rem ipsam recuperandam, quæ domino dantur, l. in rem 23. ff. de rei vind. l. officium 9. C. eod. tit. Etiam ad avocandam nudam possessionem finito precario, ab eo, qui contra voluntatem domini rem detinet, dici potest conditionem triticariam dari, ex l. 2. ff. de triticar. l. 4. §. ultim. de rebus creditis; & actionem præscriptis verbis competere supra probavi. Nec inde inferas, superfluum esse interdico de precario, quod celeriter peragitur; actiones verò exigunt plenariam causæ cognitionem. Deinde interdico avocatum usum, vel possessionem precario concessam, ampliusque omnem causam, interesse, damnum acceptum, aut lucrum interceptum, item fructus à die redditus interdico, de quo summam dicitur oportet, l. quasi sum 8. §. ex hoc 4. ff. hoc tit. actio verò præscriptis verbis, quamvis ferè idem contineat, continet tamen diverso modo, & per incerti conditionem, l. stipulationem 74. §. ult. l. ubi autem 75. ff. de verb. obl. auditis, & discussis plenariè partium allegationibus; nec tendit ad avocandam possessionem, nec ad interesse ipsius possessoris, l. in arca 35. ff. de condic. indeb. l. heres 21. ff. ad Trebel. docuit Faber decad. 77. errore 6. unde intelligitur textus aliàs difficilis, l. interdico 14. hoc titulo, junctis l. eum qui 14. §. us qui precario, ff. de furis, ubi docetur, idè interdico de precario inventum fuisse tantquam necessarium, quia nulla eò nomine juris civilis actio erat, cum in l. 2. §. 2. l. duo 19. §. ult. ff. de precario, apertè concedatur actio præscriptis verbis ad revocationem precarii. Faber de error. decad. 45. error. 8. & decad. 77. error. 6. asserit, quoad effectum valdè differre interdico de precario, & actionem præscriptis verbis, nam interdico ad ipsius rei restitutionem conceditur, l. 2. in princip. ff. de precar. actio verò præscriptis verbis tantum datur ad consequendum id quod interest. Id è verum est dicere nullam actionem civilem ex precario competere, si sic intelligatur, ad hoc, ut res ipsa restituatur. Verùm hæc Fabri doctrina sustineri nequit, quia cum actio præscriptis verbis ex contractu descendat, l. 8. ff. de præscriptis verbis, ad rem consequendam decerni creditur. Quare verius dicendum est, quod cum precarium simile sit donationi, d. l. 14. de precario, & ex donatione non obligetur donatarius, l. Aristo 18. ff. de donat. & actio præscriptis verbis non oritur nisi ex conventionione, d. l. 1. §. de præscriptis verbis, in precario autem non appareat alia conventio præter donationem, idè ejus nomine nulla civilis actio competebat, sed Prætor respiciens utendi potestatem ex precario transferri, esseque naturæ consonum tamdiu accipientem liberalitate concedentis uti, quamdiu ipse voluerit, atque posse revocare cum mutaverit voluntatem, ea ratione interdico dedit: & cum postea appareret eo animo rem precario concedi ut restitueretur, & constaret non esse donationem, æquum visum fuit, actionem præscriptis verbis accommodare, ut breviter præsentit Donel, in l. 2. C. de precario.

His animadversis apparent jam rationes præsentis assertio[n]is; nam cum precarium tamdiu duret, quamdiu non revocatur, sequitur è contrario, revocatione necessario finiri, juxta hujus negotii naturam; morte autem ejus qui concessit

7.
Traditur
ratio decem
denariis.

cessit non finitur, quia cum precarium eam in se continet conditionem, ut postquam concessum est, tamdiu duret donec revocetur, *dist. l. 2. hoc tu.* & in mortuo cesset voluntas, quia amplius velle non potest, *l. 1. C. de testamentis*; voluntas autem morte non revocetur, inde precarium persistit donec per successorem defuncti revocetur: finitur autem morte rogantis, quia cum precarium omnino concedatur in gratiam ipsius rogantis, ob affectum erga illum, ejusque merita, quæ non ita dantur in ejus hærede, ideo ad illum precarium non transit. Similiter & reconcesse alienatione finitur precarium, quia alienatione tacite revocatur antiqua voluntas, *l. rem 18. ff. de admind. legat. l. 11. §. si rem 12. ff. de legat. 3.* quare sicut revocatione expressa, ita tacita finitur precarium.

8.
*Dissoluitur
dubitandi
ratio.*

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta; nam licet verum sit, precarium finiri revocatione, & semper posse revocari per concedentem, non licet illud statim atque concessum est, revocare: quia cum precarii concessio beneficium aliquod sit, proinde oportet accipientem eo juvari, non decipi; præsumitur enim dolus in concedente precarium, illudque statim revocante: quare qui precarium concessit, si illud sine justa causa superveniente revocare intendat, repellitur exceptione doli, ut fuscè prosequitur Covar. *lib. 3. var. cap. 13. num. 6.* Si ergo respiciamus ad jus strictum ex substantiali precarii forma, & ejus natura resultans, dicendum est, quandoquique revocari posse, cum tantum negotium hoc descendat ex liberalitate, & benevolentia ejus, qui precarium concessit: proinde mirum non est, si ad exemplum donationis mortis causa, vel donati ob rem, illic poenitere liceat, ut docuerunt Baldus *ad leg. 2. ff. commodari*, Cujacius *ad hunc titulum C. Treutler. disp. 24. thes. 5. littera H.* Si verò attendamus benignum jus ex naturali æquitate proveniens, dicendum est, precarium illic ac concessum est, revocari non posse, quia repugnat æquitati, ut prætextu liberalitatis quis decipiatur, ut facile evenire posset in revocatione ista subitanea, ut considerat Bachovius *ad Treutl. dist. thes. 5. littera H.* Viccius *de possess. duor. quest. 8. in fine.* Nec obstat primum augmentum difficultatis deductum ex dicta lege *in rebus §. ultim. dist. l. cum precario, hoc tit.* verum enim est, pactum naturæ, & substantiali forma precarii contrarium non valere, ut probat Hothomanus *illustr. quest. 37.* principis enim juris civilis contrarium est, ut pactum illud, quod contra naturam contractus eidem adjicitur, ut ipsius pars & accessio sit, vitietur, & à Prætorè non servetur, contractu interea valido permanentes, *l. 1. §. illud 7. ff. de positi. l. 7. §. ultim. l. 4. ff. de pignorat. exemplum est simile in legato & peculio; in quo adjectio contra legati naturam adhibita, ne scilicet res alienum detrahatur, non vitiat legatum, sed ipsa vitatur, & pro non adjecta censetur; *l. si peculium 6. §. si fuerit 1. ff. de pecul. legat.* quam quidem sententiam conceptis verbis expressit Celsus *in l. cum precario 12. ff. de precario*; in qua ad questionem, si in datione precarii convenit, ut in Kalendas Julias, qui rogavit, ut possideat, utrum exceptione adjuvandus sit petens, ne ante ei possessio auferatur? Respondet hujus conventionis nullam viam esse: deservit Wesembecius *in parat. ad hunc tit. Ba-**

chovius *ad Treutl. dist. thes. 5. littera G.* Osvaldus *lib. 13. Donellii, cap. 34. lit. C.* Viccius *dist. quest. 8.* Nec contrarium probatur *in dist. l. in rebus §. item, cum l. seq.* pro quorum solutione nonnulli duplex precarium commentum sunt: aliud purum, quod certo, designatoque modo, sine, & tempore destituitur; aliud mixtum, in quo intervenit aliquod beneficium, quod modum, & finem certum habet, & proinde tempus etiam admittere potest, argumento legis *si debitor 11. l. ea qua 20. ff. de precar.* quos docet refellit Bachovius *ad Treutl. dist. thes. 5. littera G. in fine*, cum accedente modo, sine, & tempore precarium non differat à commodato. Nec multò aliter difficultatem dissolvere intendit Henricus *in l. naturalis 5. axiom. 30. ff. de prescript. verb.* qui itidem precarii duo genera agnoscit; unum enim dicit verè esse gratuitum, quod præces concessum; nec tempus, nec modum, sineque recipiens, nec actionem civilem producens; alterum, cui pactum accedit, modum quidem, & finem, at non itidem tempus respiciens, de quo agi existimat *in l. 2. §. 2. in fine, l. 4. §. final. l. 5. l. 20. ff. hoc tit.* Sed nec hæc distinctio difficultatem dissolvit, cum divinatoria sit, à verbis textus profus aliena, præcipue cum *in dicta l. cum precario 12.* asseratur nullum effectum esse hujus conventionis precario tempus adjuvantis. His ergo difficultatibus omissis restans dicendum est, precarium valide peti, & concedi posse ad certum tempus, veluti ad mensuram; cujus determinationis sensus est, finitio mensis, finiri precarium absque alia revocatione, non autem ante illud tempus elapsum non posse revocari pro concedentis arbitrio; immò non posse ejusmodi pactum apponi, ut non sit in potestate concedentis precarium ante certum tempus illud revocare, ut optimè advertunt Covar. *lib. 3. var. cap. 15. num. 1.* Ant. Gomez. *lib. 2. var. cap. 7. num. 1.* quia illud pactum destrueret naturam hujus contractus. Quando igitur in precario nullum tempus apponitur, significatur non finiri, nisi revocetur à concedente; quando apponitur tempus, significatur eo tempore elapso absque alia revocatione finiri, non autem quia interim revocari non possit.

Nec obstat aliud augmentum difficultatis deductum ex dicta *l. 4. §. locati*; nam ommissa distinctio Covar. *dist. cap. 15. num. 14.* quam rejiciunt Faber *dist. decad. 77. error. 1.* Menochius *lib. 1. de arbitrar. quest. 69. num. 18.* & 19. ommissaque alia solutione ipsius Menochii *ubi proxime, num. 20.* verius dicendum est, textum *in dicta l. 4.* procedere eo casu tantum, quo precarii rogatio sit cum clausula adjecta à concedente, *quoad ipse vellet*; quo casu quia precarium egreditur suos notissimos terminos; & sui perseverantia pendet non à revocatione, sed ab existentia voluntatis concedentis, merito ipsius morte tollitur; per quam illius voluntas cessat; juxta legem *1. C. de sacros. Eccles.* Textus verò præsens, & *in dist. l. 2. §. quod à Titio*, loquitur in precario concessio quoad voluerit dominus, ut constat *ex dist. l. 2. ibi: Quamdiu ego velim*; quo casu ad durationem precarii voluntatis persistencia non exigitur per actum positivum volendi, sed potius per actum negativum non contradicendi, quam voluntatem merito patientiam appellant Consulti *in l. 1. §. scientiam, ubi glossa, ff. de trib. l. Pomponius 40. §. ult.*

§. ultim. ff. de procurat. juncto Pinello lib. 2. se-
lect. cap. 6. num. 12. quia inter velle, & nolle
datur medium, quod est; non contradice-
re, p. Barbosa in l. 2. §. ultim. ff. solut. matrim.
Unde cum hæc non contradictio in mortuo ve-
rificetur, & revocatio in eo dari non possit,
merito precarium simpliciter concessum durat,
post mortem concedentis, quousque ab ejus
hæredibus revocetur; non tamen idem procedit,
quando conceditur cum clausula, quoad
vellet, ut docent Pinellus dist. cap. 6. num. 12.
Faber dist. deced. 77. errore 1. Nec tandem ob-
stat textus in dist. l. penult. ff. hoc tunc, cui faci-
le responderetur cum Gothofredo ibi, Fornerio
lib. 3. rerum quorund. cap. 4. quos sequitur Osval-
dus lib. 2. Donelli, cap. 34. litera C. asserendo,
verba illa, suscipio, non ad hæredes, sed ad do-
mesticos esse referenda, ita ut precarium con-
cederetur pro utro Titii, & domesticorum, non vero
hæredum.

10. *Exponitur
locum ha-
res 12. de
divers. &
tempor.*
Suprà traditis obstat textus in l. Aquilius Re-
gulus 27. ff. de donat. ubi cum Aquilius nobilis Pa-
tricius in Nicostratum, qui rector Romæ fuit
sub Antonio Caracalla, donationem contulisset
sub ea forma: *Quoniam & cum patre meo sem-
per fuisti, & me cognoveris, & diligentia tua me-
horem reddidisti, dono & permittito tibi habitare in
illorum ænaculo, eoque tuis; cum decessisset Aquilius,
ejus successores volebant revocare precarium.
Sed respondet Papinianus, non licere illis dona-
tionem habitationis in Nicostratum factam re-
vocare; igitur precarium per concedentis hæ-
redes revocari non potest. Augetur hæc diffi-
cultas ex l. Lucius 32. ff. de donat. in ejus spe-
cie cum facta esset donatio his verbis: *Quandiu
volueris utarius superioribus dietis, omnibus gratuito,
idque ex voluntate mea facere, hac epistola tibi
nomine facio*: respondet Scævola, hujusmodi
donationem per hæredes revocari posse. Pro qua
difficultate solutiones varias adduxerunt Faber
decid. 77. errore 8. & lib. 2. consil. cap. 14.
Cujacius lib. 24. qq. Papin. in dist. l. Aquili-
us, & lib. 17. observ. cap. 33. & lib. 21. cap.
37. Connanus lib. 5. comment. cap. 4. num. 6.
Jul. Pacius centur. 6. quæst. 81. cum quibus
dicendum est in dist. l. Aquilius 27. donatio-
nem non fuisse merè gratuitam, sed ob cau-
sam, & remuneratorem, ob justa servitia,
& obsequia, ob satisfactionem operæ à Ni-
costrato in ejus discipulum impensæ: remune-
ratio enim ob justa servitia non est libera-
tica, sed solutio obligationis naturalis; &
contractus quidam commutativus, in quo res
prore datur, potius quam donatio, ut notavit
vetus Scholasticus lib. 47. Basilic. titul. 1. in
dist. lib. 27. est compensatio dari cum accepto,
Pinellus in l. 1. C. de bonis matern. 3. p. ex
num. 60. Covar. in cap. cum in officio, de re-
stit. num. 10. Cabedus 2. p. decis. 36. ex num.
4. unde cum obligatio illa antidotalis renuis-
set Aquilium, ita ut donationem illam ha-
bitationis revocare non posset, & ejus hæ-
redes obligat, ne possint habitationem ita
concessam revocare. Facit textus in l. si pa-
ter 34. §. 1. ff. de donat. juncto Paulo lib. 5.
sentent. titul. 2. §. 6. Quæritur ergo fuit Ni-
costrato ex prædicta donatione jus perpetue
habitationis, & irrevocabilis; unde do-
ctæ in eo textu Papinianus concludit, quod
D. D. Gonzal. in Decretal. Tom. III. Pars. I.*

si Nicostratus vi expellatur, restituendus erit
per interdictum unde vi, ad instar usufructua-
rii, l. 3. §. in id 13. cum sequent. l. si plures 9. §.
dejectum, ff. de vi & vi: docet Petrus Barbo-
sa in l. si de vi 37. à num. 318. ff. de judi-
cibus; & si in ea habitatione inquietetur, habe-
bit similiter interdictum uti possideatis, quia ea-
dem remedia, quæ competunt pro quasi pos-
sessione usufructus, redduntur in hac spe-
cie, ut innunt Castrensis & Cujacius in di-
sta l. Aquilius, & lib. 21. observat. capite 37.
latius prolequitur utriusque textus illustratio-
nem D. D. Joseph. de Retes post tractatum de
donat.

11. *Exponitur
locum ha-
res 12. de
divers. &
tempor.*
Secundò superiori assertioni obstat textus in l.
cum hæres 11. ff. de divers. & tempor. ubi cum
Papinianus supponat vitia à defuncto contracta,
in hæredem, & successores transire, ponit exem-
plum in eo, qui precario possidebat; veluti *Ciam*
plumineo, qui precario possidebat; quæ
rectè emendat Cujacius ita: *Ciam sciens alienum,
vel vi, vel precario possidet*; nisi facilis præ illo,
legas illo, ut voluit Gothofredus. Semper tamen
ea verba difficilia sunt ex prædictis, nam pre-
carium non transit in hæredem, nec successor ro-
gantis precario possidet; unde ex sua persona
non tenetur interdicto, ut probat Cujacius 2. de-
finitionum Papinianæ, in dist. l. 11. igitur non re-
ctè in eo textu discrimen constituitur inter hæ-
redem ignorantem, & scientem, quoad possessio-
nem ex causa precarii, & per consequens videatur
in eo textu supponi, precarium aliquando transi-
re ad hæredem rogantis. Pro ejus difficul-
tatis solutione dicendum est, differentiam illam
versari inter hæredem ignorantem, & scientem,
quod licet hæres ignorans interdicto de
precario non teneatur, tamen si sciens pergat
rem precario concessam possidere, tenetur in-
terdicto de clandestino possessore, de quo
in l. 7. §. Julianus, ff. commun. divid. quia
clam possidet, Paulus lib. 5. sentent. titul. de in-
terdictis, ibi: *Hæres ejus, qui precariam possessio-
nem tenebat, sine ea manserit, magis dicendum est
clam videri possidere*. Unde Papinianus in eo
textu docet, hæredem ejus, qui precario rem
accepit, nunquam eam usucapere posse, si ve-
sciatur, si ve ignoret rem precarij concessam
esse; quia licet cum ignorat, ullo interdicto
dede precario non teneatur, tamen quia de-
functus usucapere nequibat, nec ipse usuca-
pere valet. Similiter si sciatur, quia eo casu etiam
interdicto clandestinæ possessionis tenetur. Etiam
ex prædictis exponi possunt textus in hoc
tractatu de precario non vulgares, in l. si pre-
cario, ff. commun. prad. l. si servus 22. §. ultim.
ff. de noxal. l. 1. §. ultim. ff. de iure accu-
satione, l. 11. §. ut ego, ff. quod vi aut clam,
l. qui pignori, cum suis §. ff. de acquir. possess. l.
non solum 33. §. ultim. ff. de usucap. l. 22. §. si
post, de pign. act. l. rem 29. ff. de pignorib. l. 2.
l. 4. §. 1. l. multas 35. ff. commun. divid. l. qui-
cunque 3. §. 1. ff. de public. l. cum & sortis, §. 1.
ff. de pignorat. l. 6. ff. pro emptore, l. non abs ro-
10. C. unde vi, l. si fundus 33. ff. locati, l. si
stullicidii 8. ff. quemadmod. servit. l. Julianus 13.
§. 1. ff. de act. empti, cum l. servit. ff. de pericu-
lo & commodo, l. illud 40. §. 1. ff. de pet. hare-
dit. l. non satis 6. §. si verò, l. si quidam 31. ff.

de servit. urban. prad. l. si quis sepulchrum, ff. de relig. l. die 25. ff. de positi, l. i. §. qui autem, ff. de elocis, l. 4. de manus. vindict. l. qua-
situm, ff. qui a quibus, l. cum hic status 32. §. si

maritus, ff. de donat. inter, l. qui a servo 16. ff. de obl. & act. l. ei a quo 21. ff. de usucap. l. 2. C. de prescrip. 30. l. 7. §. Julianus, ff. communi divid. l. 2. de con-
dict. trituar.

TITULUS XV.

De commodato.

CAPVT VNIC.

(a) Gregorius IX.

Cum gratia sui tantum quis commodatum accepit, de levisima etiam culpa tenetur, licet casus fortuitus (nisi acciderit culpa sua, vel intervenerit pactum, seu in mora fuisset) sibi non debeat imputari. Contra eum quoque recte commodati non agitur, nisi post usum (b) expletum, cujus gratia res fuerat commodata, cum non decipi beneficio nos oporteat, sed adjuvari.

NOTÆ.

(a) **G**regorius IX. Qui presentem constitutionem quoad ejus primam partem, transcripsit ex l. si ut certum, §. commodatum, ff. commodati: quoad posteriorem ex l. si in commodato, §. sicut, ff. eodem.

i.

(b) **U**sus expletum. Commodatum enim est contractus, quo res propria ad certum usum gratis conceditur, l. 5. §. nunc, ff. commodati, §. cui, Instiut. quibus modis re contrahitur, ut docent Cujacius in parat. ad titulum commodati, Duarenus ad eundem titulum capite 1. Gomez tom. 2. var. cap. 7. numero 1. Martinus Deltio in l. contractus, capite 8. de regul. jur. Donellus lib. 14. comment. capite 12. Dicitur gratis, quia si merces interveniat, locatio est, idcirco commodatum beneficium appellatur in l. in commodato 17. §. sicut, ff. commodati. Dicitur ad usum, quia per commodatum res tantum datur ad utendum, ideoque commodatarius non possidet sibi, sed domino, l. si pignore 22. ff. de pignorat. action. l. officium 9. ff. de res vind. l. 3. §. ultimum cum l. sequenti, ff. ad exhibend. l. rei commodata 8. ff. commodati. l. videamus 38. §. si possessionem 10. ff. de usur. l. 1. §. quod autem 33. ff. de vi & vi armat. l. servus 36. ff. de conduct. indeb. licet in contrarium expendi soleant textus in l. qui a servo 16. ff. de obl. & act. l. 71. ff. de furtis, l. penult. §. 1. ff. de auro & argent. Usus autem interdum diffinitur certo modo, & fine, l. in commodato 17. §. sicut, ff. commodati. Modo quidem, ut cum equus gestandi causa commodatur, ut ad villam, aut bellum ducat, l. 5. §. sed interdum, l. qui re 76. ff. de furtis. Ad modum quoque pertinet, quod interdum res estimata datur utenda, l. 5. §. 3. ff. commodati, & l. 7. §. 5. ff. de donat. inter vir. Fine vero definitur usus, quia certo fine dantur

res commodataria, exempli causa, ut eas creditori suo pignori det, l. 5. §. 12. ff. commodati. l. 3. C. eod. l. 17. ff. de pignorat. si commodet ludis edendis, l. si ut certo, §. interdum 10. ff. commodati. Aliquando etiam dicitur gratia pecunia numeratur, l. 4. ff. commodati, quam explicant Desiderius Heraldus lib. univ. emendat. capite 14. Covar. lib. 4. var. capite 8. Alciatus lib. 4. disputat. capite 15. Foreatulus dial. 7. Corraius lib. 4. miscel. capite 8. Cozzanius lib. 7. comment. capite 3. Antonius Augustinus 2. emend. capite 6. Duarenus lib. 1. disputat. capite 14. Valconcellos lib. 2. respons. capite 6. Lælius Bileciola lib. 18. horar. success. capite 12. Et licet in mutuo pecunia concedatur ad usum, valde tamen differt a commodato. Tum quia ex mutuo transfertur dominium, non vero ex commodato, l. 8. §. 9. ff. hoc titulo. Tum quia mutuo dari possunt tantum res quæ functionem recipiunt; commodari autem possunt omnes res corporales & incorporales, l. 1. ff. hoc titulo, l. 17. ff. de prescrip. verb. docent latè prosequentes naturam, legesque hujus contractus, Julius Pacius in tract. de commodat. Duarenus ad titulum ff. commodati, Donellus lib. 14. comment. capite 26. Chelius interpret. jur. capite 45. Hothomanus lib. 1. amicab. capite 21. Bocerus tom. 1. disputat. 9. Treutlerus volum. 1. selectar. disp. 24. ubi Bachovius, & Helfricus Hunnius: ad quem commodati contractum spectat textus in l. quod autem 7. §. si maritus, et 2. de donationibus inter; cujus litteram emendat Faber lib. 7. conjecturar. cap. 6. & textus in l. 1. §. vel depositi, l. 1. de prescrip. verb. l. si rem 47. de acquir. possession. l. 9. in princip. de duob. reis, l. 2. de fidejussoribus, l. 71. de furtis, l. si uxori mundus, penult. §. cum ita legatum 1. de auro & argento legat. l. 18. §. 3. de dolo, l. servus cuiusdam 36. de conduct. indeb. l. si cum venderet,